

П. ВОЛОШ—ВАСИЛЕНКО

М О Ї
ПОВСТАНСЬКІ
М А Р Ш І

[Лірика грудня]

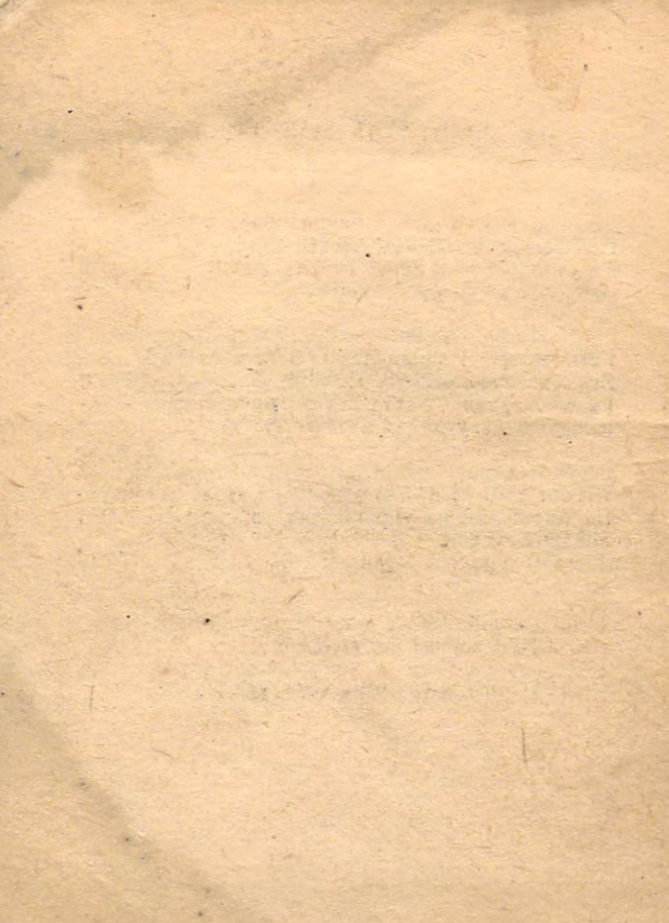
КИЇВ

1949

ЛЬВІВ

ПЕТРО ВОЛОШ—ВАСИЛЕНКО

Петро Волош—Василенко (Полтавець Гетьманець) народився 1921 р. в с. Війтовцях, Яготинського району, Полтавської обл. Вступивши в лави українського національно-визвольного руху, віддав боротьбі за визволення українського народу всі свої сили, знання, здібності, а в кінці життя. Згинув по-геройськи 21 травня 1946 р. в бою з польсько-большевицькими бандитами на українських землях за т. зв. лінією Керзона.

НА РОЗПУТТЯХ ХИСТКИХ.

На розпуттях хистких неповторних доріг,
Під грозою шалючим небом
Я святу любов в серці своєму зберіг
Україно — вітчизно до Тебе.

Усім чаром своїх наддніпрянських степів,
Буйним гуком козацької Січі
Ти живеш, як безсмерт'я, у крові моїй,
Як порив палкий сил таємничих.

Усім жахом Полтави, Базару і Крут,
Страшним рабством і кров'ю Петлюри
Ти мене обернула у месницький бунт,
В світлий рокот крилатої бурі.

Й поки сонце свободи над степом Твоїм
Величавим вогнем не засвітить, —
Буду тямити з болем Твій пострах руй,
Буду месницьким бунтом шалити і

ЗНОВУ ВІЮТЬ СНІГИ . . .

Знову віють сніги... завівають так гостро і вперто
На крикливій землі застигають, немов темний біль,
Під гудінь хуртовин увижаються тихії верби,
Сниться серцю полтавських степів буйний хміль .

Там, далеко, сніги засипають чекаючу матір
Через схмурену далеч я чую зітхання сестер
Та чи пам'яттю їх палке серце моє вгамувати,
Що так вміє любить й ненавидіть тепер?

Тихим вербам вітри не дадуть замовчати і заснути
І нікому не випить солодкого чаду степів
Серця неньки і сестер давно вже стражданням от-
руті —
Не ошастить мій прихід, мій голос, мій спів.

Зачекають, заждуть!... Ще не всі шляхи пройдені
І в обличчя мені ще не всі шелестли сніги ^{мною,}
Ще на повні уста я не дихав страшною грозою
І в душі бурна повинь жадань і снагй.

Ще на цих запорошених, кров'ю забризканих
Наші рідні гармати прокляттям хрипким ^{далах} прогу-
дуть
І до них, оп'явівший я жахом жорстоких баталій
Сином, братом і вісником волі прийду!

* * *

БОЛЬШЕВИКАМ

За смерть вождів, за безлік вбивств,
За чорний мор села і міста,
За шалість звірств і тьму злочинств
За глум святинь і кривди злістні,

За розстріл батька десь в тайзі
За висел козарлюги — діда,
За материнську гаряч сліз,
За власні муки, гніт і біди

За все, за все вогнем крові
Прокляття вам вже прокричав я
І скільки стало сил в мені —
Підняв я ними меч повстання.

І йду тепер в жадобі кар . . .
О, лиш тоді кінчатся суди,
Коли Кремля побачу згар
І нас на нім в обіймах судорог!

О, лиш тоді смалким вітрам
Скажу за всіх веснянє: — Досить! —
Сьогодні ж ще раз в очі вам
Проклін шлю голосом погрози!

УВ УСТАХ МОЇХ . . .

Ув устах моїх полум'я кличу ясного,
В хуртовині снігів моя згублена тінь.
Дні розп'яттям безкровим спадають під ноги,
Тільки в небо підноситься димом їх біль.

Там, позаду лишив перержавлені тугою далі,
Там, позаду — розгойданих обрив жак!
І під хугу іду без вагання, докору і жалю,
Тільки звада борні мерехтигь ув очах!

Не один я! О, скільки їх йде перед мною,
А позаду ще скільки живих людських стін!
Крізь сніги і крізь бурі рвемось до останнього
бою —
Перед нами земля розгорнулася в поклін!

Слідів наших порошам сніжним не завіять,
І язикам вітрів їх несила уже зализать.
Марно обрії хмарами грізно чорніють —
Наших маршів упертих нічим не здолать!

МАТЕРІ.

Матусе влюблена,
Живи, як ти живеш,
Я відчуваю з ніжністю
Твою любов і пам'ять.

С. Єсенін.

Знаю, там, де степів чорноземний розліг,
Де вітрів не спинить, не догнати,
Ти тепер (якщо тільки тебе Бог зберіг,
Якщо й досі стоїть наша хата!),

Ти тепер з льону нитки прядеш край вікна
І так часто в вікно поглядаєш: —
Може я появлюся під ним на снігах,
Приблукавши з далекого краю.

— 10 —
І коли, зрозумівши всю марність чекань,
Сиву голову схилиш в задумі, —
Тоді виром встає гострий розпач питань:
Чи живий я і де є в ці бурі? . .

З болю терпне душа материнська твоя,
Знаю, знаю . . . О, добре це знаю!
Крізь всю зрушену даль, маршируючи я,
Твою тугу палку відчуваю.

І коли б ти лиш знала, що син твій іде
Повний бунту в сніжних ураганах,
Чи сказала б годі: — Нащо вчила тебе? . .
— Я ж хотіла, щоб був і ти паном!

Так? Невже це сказала б?! Невже в забуття
Одійшло: розстріл батька і брата,
І все наше тривожне, пекельне життя,
Всі ті глуми і кривди прокляті?!!

Ні і ні! Тричі ні! Ти не скажеш цього! . . .
О, занадто усе пам'ятаєш! —
Ти лиш мариш про сина свого
І так часто в вікно поглядаєш . . .

Мамо, мамо! Давно вже простилися ми . . .
(Пам'ятаєш: в степу . . . вітер . . . осінь?) —
Ще так довго прийшлося блукать серед тьми
и на розпутьях виплакувать сльози!

Ще так довго шукав я правдивих шляхів —
І знайшов їх! Знайшов, моя мила!
Тенер знаю весь розквіт майбутніх світів,
Знаю чим і чого нас дурили!

Знаю також й журбу твою темну, як ніч,
І зітхання не раз твої сняться,
Та крізь все України вчувається клич —
І тому я сьогодні повстаю!

І тому сьогодні так вперто іду
В бій останній, затяжний завзятий.
Моя мила! Повір, переможем — прийду
Днем великим щасливого свята!

ЗА ХМАРАМИ МІСЯЦЬ . . .

За хмарами місяць, мов бранець печальний,
Ніч відьмою тихо лежить на снігах.
Від власного маршу іду з хвилюванням
В простори підняті на гострих ножах,

Давно відбулося прощання байдухе,
Я сам благословив себе на цей путь
І тільки бентежить одно мою душу:
В цей сніг не втомитись, про все не забуть.

Люблю буревії, бо й сам буревійний,
Розплесканій тиші такий я чужий
В руках моїх буйна жадоба обіймів,
Як сонце полтавське, я серцем палкий.

І що там сніги ці, що ці темні ночі,
Що все на цім схресті великих шляхів?
Рожевим розливом горять мої очі
Від мрії палкої великих боїв.

КИЄВУ .

Стоїш, як пам'ятник сторічч,
В степах стоїш, неначе митар,
А над тобою темна ніч,
А над тобою згубний вітер!

Дарма і Та вітряна зажерь
Тебе на порох не розтерла,
Ти й досі величчю не вмер,
Як і Вона іще не вмерла!

Стоїш задивлений у даль
І бронзним погрозом Богдана
Гамуєш орд азійських ішал,
Лякаєш Фауста й султана .

Степів розлогих буйний шум
Княжим хрестом благословляєш
І свіглу тайність своїх дум
Лише Дніпрові довір'яєш.

Тепер, в загравах цих пожеж,
У безпощаді буревіїв
В гарячій пристрасті ти ждеш
Наших торжественних обіймів.

І вір, ми прийдем! Знову ти
Омолодієш нашим духом
І буднів зоряні світи
Тебе покійно будуть слухать.

* * *

ПАХНЕ ДАЛЕЧ . . .

Пахне далеч диханням гіркого полину,
Та й гірку її п'ю, мов сціляючий чар . . .
На похилені плечі злітають краплини
Побілілої крові розіп'ятих хмар .

Чогось вітер притих чи заснув у знеможі? —
Так люблю з ним разом у простори іти :
Ми такі молоді на моїй бунтівничій дорозі
Перед нами в покорі минають світи,

Знов я йду курявою сніжин припорошений —
Все ще мало слідів, мов не йшов цілий день,
Мов не з самого ранку я був заворожений
Полум'яною святістю рідних знамен .

Під скрип кроків в'являється батько суворий,
Що колись, як тепер я, йшов цим шляхом,
Що при слові „Вкраїна“ нахмурював брови
Й над столом нахилився зажурич чолом .

О, мій батьку! (Десь може в кайданах умер-
шній)
Не досягший в житті сонцяєйних вершин —
Твій важкий шлях борні незабуто й тепер ще —
Крізь сніги його довжить твій трепетний сніг

* * *

КАРАБІН Я ЗАКИНУВ . . .

Карабін я закинув на змучені плечі,
Подивився їй в очі тривожні: — Пращай,
(Їже давно переріс в ніч розбурханий вечір,
За вікном хуртовини, мов серця одчай.)

— Ти вже йдеш? Йдеш в холодні такі сніговії
В таку тьму, в перекір чорнокрилим вітрам?
— Я не вмю блудить, спочивати тепер я не смю —
Не даремно ж я граюся власним життям!

Зір опустила додолу в невільній провині . . .
В стиску рук її чув щирий аял побажань.
Їже давно її там, в теплій хаті покинув, —
В завірюсі їду, наче вісник повстань!

Люто рвуть вітри поли моєї шинелі,
Наче злодій, від мене тіка горизонт
В заметлі снігів привижаються влюблені села,
страждання вчувається рідних широт.

Там, вона (в неї зараз заплакані-очі !)
Ну, а там — п'яна зваба крилатих рівнин . . .
І ще швидше я йду, захиляюся пристрастю ночі—
Революції Син !

* * *

ПРИГАДУЮ . . .

Пригадую : зимові вечори,
Журбою батько оповитий,
Дитячий сміх чи плач сестри
Й на неї погляд мій сердитий,

А потім батько чимсь зітхне
„Кобзар“ розкриє і читає :
Про Січ, Підкову, дикий степ,
Синів як Гонга убиває

Катів Ярема як кара . . . —
І в мене серце розривалось
У ньеньки сльози, і сестра
Тоді мовчала, не сміялась,

І батько вмовк . . . Зітхнув ізнов
(В душі, напевно, билась жалі)
— Татусю, защо тоді кров
Лили і защо так карали?

На мене батько подививсь
І ще мовчав чогось хвилину,
А потім тихо : — Так, колись
Ти все збагнеш, мій любий сину!

І білш нічого не сказав! . .
Лягли ми спать . . . Не спав один я . .
— Зашо снів він убивав,
Зашо Ярема тяжко гинув?

Та не збагнув . . . Плили літа —
Пророцтво батькове сповнилось :
Вже білше серце не спита
Зашо б емось і зашо бились !

Знов гомін той, пожежі знов,
Син батька б'ятько синя ріже !
І скрізь хрести, руїни, кров,
Чимсь грізним степ широкій дише .

Страшніший час ще, як тоді,
Ще голосніший гам безтями! —
оводось тепер й мені
Іти повстанськими шляхами .

Іду! В лице хай вітер б'є! . .
Іду! Хай ночі сніжна темінь! . .
Радію — знов Вона встає
Грізною помстою Яреми !

В НАС ШЛЯХ ОДИН . . . .

В нас шлях один! Хай ми не разом,
Та ті ж сніги нам в лиця б'ють,
Вітри ті ж самі чорним сказом
Похмурі далечі жеруть .

Я знаю, там, в горах високих
Ти йдеш в цю мить, як полем я,
Дзвенять твої уперті кроки,
Мов мідь липневого дня .

І може й досі в малиновій,
У тій тонкій хустині ти,
Лиш більше схмрені брови,
В очах гостріший блиск мети .

Йдеш, як гін подій крилатих,
Як вес втовість наших днів,
Спішиш крізь сніг на буйне свято
Повдіння згострених мечів .

Спішім! Там гук, там голос слави;
Побіди щастя кружить там,
Там дійсність нашої Держави
Встає погрозою вікам!

Спішім! Хай сніг, хай вітру студа —
Горами ти, степами я.
А стріча ж як? Вона ще буде
У тишину нового Дня!

* * *

ЛИСТ ДО ПОЕТА .

Не насмійтесь з мого, із звичайного слова
(В тім вина не душі, а лише голови!)
Дзвенить в серці ще й досі вечірня розмова,
Й досі в пам'яті в мене задуманий їн.

Я не знаю, простіть, може тут не до речі,
На ці стрічки невинні ще може не час,
Та коли над землею розгорнеться вечір
Над вікном я тоді в тихій мрії про Вас.

За вікном хуртовини кричать божевіллям
І я думаю: — Боже, що з Вами тепер?
— У яких Ви степах пропадаєте тінню?
І встає тоді новінь лякливих химер.

І так жаль тоді Вас! Я тепер розумію
Усю згубу пекельну оцих хуртовин.
Ой, чи довго ще їм над полями, над рідними
віять? . . .
Як боюсь Ваших слів: — Сніговію я син,

Де тепер? Під яким Ви блукаєте небом,
Чи довіку уже Вас не судиться стріть?..
Обізвіться! Спочить хоч годину Вам треба,
Прийдіть!..

* * *

ВІДПОВІДІ,

1.

Дівчино, дякую. Сьогодні
Твій лист не можу прочитати.
Бунтують й даліш небес безодні,
Вітри присудами кричать.

Там — барабанять кулемети,
Гранат страшний лунає гук
Не смію бути тепер поетом
Твоїх зітхань і власних мук.

Уся земля там лише гнівом
І грозить жахами повстань
І безмежжя п'ю, як мрію,
Як буйну солодість сман!

Колись (це завтра бути може)
На мить затишє лютий бій
Спинюсь тоді, в сніжній порослі
Нежданий лист прогляну твій.

* * *

2.

(Другого дня)

Я не знав, що в той вечір осінній
В тобі пам'ять про себе лишу,
Що невинним, гарячим болінням
Юну душу твою розбуджу.

Я не знав, що ти ждеш, що ти мрієш,
Звідки ж знати я можу про все? . .
В руках лист твій признанням біліє,
У душі дивування росте.

Синя фарба рядків так уперто
Мою душу пита про любов,
А там — далеч вітрами роздерта,
На снігах застигла рідна кров !

А там — ширшають крила пожежі,
Ніч ще й досі навколо лежить
Копитами розбите безмежжя
Переповненим болем кричить *

А з-за вікон затишної хати
Тебе страшить метілі розгін
Ти готова тремтіти і плакати,
На все кидать безсилий прокляти.

Я ж люблю ці холодні метілі,
Славлю ці невмолимі вітри, —
Бо одні в нас привабдиві цілі,
Одна впертість в нас грізної гри.

Увесь час я іду в дуртовинах,
Та не ти в моїх буйних очах,
А роздоля лунке Батьківщини,
А розп'яття її на хрестах!

Чи ж в такому палкому захваті,
В цей страшний, у цей буряний час
Пам'ятать про дівчину, про матір,
Про все те, чим давно вже погас?

Ні, вперед йти, в шалючі січі —
Там також насолода і п'янь!
Переможем — тоді лише стрічі,
І жадоба, і трепіт кохань,

Де я е? На сніжнім ріднім полі
Не стомивсь, не схолов я, не зблід —
Зогріла мене рвіння до волі,
Радість наших слідів і побід!

Чи прийду я? Сьогодні не можу,
Ну, а завтра не знаю і сам,
Може десь в снігових цих порошах
Попращаюсь навіки з життям.

Аж здригнеш ти! Та я не жалію —
Вільно вибрав собі я цей путь!
Хай умру — будуть й дальш вітри віять
Мого сліду однак не зітруть!

Це ж не просто сніги, урагани —
Непокірних це снаг боротьба!..
Пролітає, шумить, барабанить
Неповторна велика доба!

Я люблю її гул, хуртовини,
Дням на зустріч спішуся бігом
В моім серці — судьба Ватківщини,
А не ти в чаду мрій над вікном!

О ЗНАЮ САМ...

О, знаю сам, що я жорстокий,
Але другим не можу бути —
Сніжних хуртеч летять потоки,
Вогні прокляттями встають...

І що там орди Джінг'схана,
Що дикий гул страшних татар? —
Ще в тяжчих скована кайданах
Лежить Вона в нестямі кар,

Від скату вся аж почорніла,
Лукавим гвалтом хижака
Ярить пірванням її тіло,
Безсиллям в змучених руках,

Я син її Вона м'ні Мати!
І як же бунтом не повстать
На стогін її крик її, на захист
Над Нею кров'ю не страждать?!!

І як інакшим бути можна,
Сьогодні, в цей шалений час,
Коли метуть сніжні пороші
І вітру вирить темний сказ ?!

Ні, ні! Не стишу месних кроків,
І не залюсь сльозами я!..
О, степова моя жорстокість,
О, гайдамацька кров моя!

ПІСЛЯ МАРШУ ЗАСНУВ . . .

Після маршу заснув . . . Хтось гукнув : — Уставай! . . .
Р зірвав : я й вхопився за зброю —
Навкруги чую крик, у риданнях — одчай,
Чую всю невблаганість розбою.

Спав — і снилась степів голуба тишина, —
Раптом гук й орожевлені хмари,
Бачу : люди тікають у страху з села . . .
Хто це? Половці, готи, татари?!!

Хто приніс цій землі чорний трепіт життя,
Яке ймення сумній цій руїні? —
І згадалась вся дійсність проклятого Дня,
Увесь мерок страждань України!

Цеж її знов червоним азійським конем
Правнук Батия з реготом топче
І побіду свою торжествує вогнем
Вславщи трунами нашими площі.

І гукнув тоді я усім гнівом крові :
— Прокидайтесь! Вперед! До розплати! —
І спішим ми так вперто крізь бурі і сніг
Боронити солом'яні хати!

* * *

ХОЧУ КАРОЮ ГОНТИ . . .

Хочу карою Гонти проміряти стени,
Хочу гнівом Богдановим дихать,
За наругу татацької волі й костей
За всі кривди, розбої і лиха.

Хочу дзвоном тривожним гукнути: — Повстань!
Чи не досить із Тебе полону?
Тільки власним з силами порвеш міць кайдан
І спасешся від чорного коню.

Подивися, Ти вся в закипівшій крові,
Як старчиця, ст іш у лахмітті!
Вслухайсь — всюди куються шаблі і мечі
І регочеться пристрастю вітер!

Новим гуркотом гроз підведуться світи,
Встань і Ти, щоб вже більше ніколи
В катуванні не корчилися буйні степи,
Не тужили щоб згустками болю!

Встань, Україно! Навіки усім і за все.
Віддай помсти страхючі дані,
Ще раз усміхом Гонти промірай с. і і т. т.
Й оповійсь торжествами Богдана

* * *

ЯК СЬОГОДНІ ...

Як сьогодні, рік тому на білих снігах
Наші лави закляттям стояли,
Тихо зорі горіли в дзвінких небесах,
Тихо вітри чуби нам ласкали.

Ми клялись Україні! Нас триста клялось,
Не словами, а буйністю крові.
Святом наших хвилин небо синє влилось,
Горизонти звели свої брови.

Присягли, розійшлися, і кожний в борні
Безохитний дні дзвінко розтратив,
Тільки пісні вставали услід голосні,
Повставали легенди крилаті!

І вже знову сьогодні вітри і сніги
Ми й тепер ще в нестриманім марші!
Не лякають нас хмари грізні докруги,
Не стомились ноги ще наші!

Йду крізь хуги в пробої залізних рядів,
В оуйній в яві горять рідні стяги,
Відчуваю й тепер у душі, у крові
Палку святість своєї присяги!

* * *

УПЕРЕДІ

Нехай в цій заметілі гримить
Гудіть наших незборених кроків! —
Ми повстали й боронить
Від катів і тиранів жорстоких!

Нам тепер не до співів бандур,
Не до сліз і зітхань у зажурі
У цій стужі неблаганих бурь
Будьмо й ми невмолимі, як бурі!

Буйним гуком побідних боїв
Пройдім гордо своїми степами —
Досить в муках конати й
І дзвонить на посміх кайданами!

Так вперед, уперед, уперед,
Крізь хуртечі вперед на вершини!
Це останній наш месницький рейд,
Це остання Голгота України!

Грохидені, засніжені, зігріті,
Але так вперто ми ідем.
В нічній безтямі лютий вітер
Дуднить мазепиним конем.

Мазепиним!.. І вже в моїй уяві
Стожь він сивий й молодий
Батурин, гнів, суди, Полтава,
А потім тільки поніс й дим.

А потім вп'явшись коню в гриву
Без булави в твердих руках
Натхнений бунтом гетьман сивий
Услід за Карлом поспіща.

Спішить... Позаду крик погоні
Казками згублені поля
І ось, на рідному кордоні
Спинив шаленого коня,

Оглянувся — впали дві сльозини,
В душі незб ренний одчай
Дві блискавиці тільки кинув
Очіма вдалеч на прощай.

І знов помчавсь чужим роздоллям,
Грізний, задуманий, як ніч, —
Вибранець глуму злої долі,
Гер-й полтавських битв і січ.

Давно було це, та неначе
Й тепер, в цім вітрі чую я,
Як сивий гетьман вдалеч скаче,
Вітчизни шепчучи ім'я.

І кров у жилах моїх злостью,
Жагучим полум'ям горить —
Не для утіх, а лиш для помсти
Земний вік хочу я прожити!

Віжу вперед... Несамовито
Кричу рядам:— Скоріш, ідемі!]
Во у нічній безтямі в тер
Дуднить мазепиним кошем!

* * *

СЕРЦЕ ПАМ'ЯТТЮ ТЕПЛЕ ...
(К-ру З-ку.)

Серце пам'яттю тепле, немов тільки вчора
Ми зустрілися вперше в бурхливім житті ...
Тоді ранок кружляв, мов підстрілений ворон,
Молитовно летіли сніжини святі.

Ранок, в хаті чиєсь поруйнованій здавня,
Ти взадумі, спокійний, лиш в стиску руки
Я відчув увесь трепет снаги й поривання
До просторів й вершин сонцесяйних, стрімких.

На підлозі вогонь, гіркий чад зносивсь диму
Твої зори, нитання, пориви й захват.
Кілька днів — не були мов ніколи чужими,
Хоч з степів я полтавських, а ти з-за Карпат!

Дні шуміли над нами, мов ліс у негоду,
І бої, і терпіння, і сні на снігах,
В завірюху далекі уперті походи, —
Тільки мрія про волю зоріла в очах!

Вже весна одцвіла... Одрожевіло літо,
Осінь виїшла і вмерла... І знову зима,
Ми йдемо! Нас ніяким вітрам не спинити,
Бо в устах полум'яне й святее — Вона.

Так, Вона — Батьківщина, закута в кайдани,
Що в затаєній пристрасті дня того жде,
В який вся невблаганно для суду повстане
І навіки катів до могил покладе.

Чи ж спинитись тепер нам в засніженім полі,
Чи ж не величчю дишуть ці наші шляхи?
Ясна ціль, одна ласка лукавої долі,
Одне рвіння високе думок і крови!

Наша дружба палка, ми в одних хуртовинах!
Хай з степів я полтавських, а ти з-за Карпат,
Та одна в нас велика свята Батьківщина,
Наші душі одною любов'ю горять!

* * *

БУРУНУЄ ВЕЧІР...

Бурунує вечір,
Дише сказом степ
На похилих плечах
Сніжна блідь цвіте.

Йду в якімсь захваті
В перекір вітрам...
Пригадалась мати
І в сльозах сестра.

Пригадалась юність
Пастуха в степах,
В самотині думи
Про козацький прах.

Ще тоді хотілось
Цих вітрів мені...
Дні, роки летіли
Страдницькі й сумні.

І чогось часами
Бунтувалась кров: —
Ширшала ненависть,
Гнибшата любов...

І мінялись цілі,
Тратились світи
І ось в заметілі
Довелось іти.

Йти борцем натхненим
За рідний народ
Вечором цим темним,
В шалі цих широт.

Знаю, що не дармо
Марширую я...
Ніч проураганить —
Прийде ясність Дня!

* * *

ТАК ЛЮБЛЮ . . .

Так люблю, коли вітер плюється
У лице пелюстками сніжин,
Коли кроком моїм пружно гнеться
Чорноземове, чоло рівнин.

Так люблю ночі зрушену темінь
І погрозу скуйовджених хмар,
До сп'яніння всім вдихом легенів
П'ю степову бурхливість, як чар!

Вже забулася тиша селянська —
Наче вік ввесь у впертих маршах,
Тільки зноді дні ті присняться,
Що минули в полтавських степах.

Та душа вже крайною жалю
Не зведеться ніколи в мені —
Так люблю ці вітри і ці далі,
Неповторні ці месницькі дні!

НІЧНИЙ ЕТЮД.

Ніч над полем дрижить, наче сонна русалка,
Місяць ртуттю кричить про марші з вишини.
Ми спинились, лягли... Тільки тліють цигарки,
І біліють навколо грудневі сніги.

Тишина, наче помах єднання і згоди,
Тільки іноді кашель, як вістка сумна.
Вже так довго йдемо героїчним походом,
Та в серцях в нас зневіри і втоми нема!

Погасають цигарки... Щось дальнє згадалось...
Раптом голос: — Рушати, нас вічність не жде!
Забрязчало залізо, ряди похитались,
Тільки відгомін кроків за нами пливе!

* * *

ВОЛОДИМИРУ СОСЮРИ
(Відповідь на „Посланіє обдуреним“)

О, наймите сліпий і підлий
Кого вернутись кличеш ти?,
Нащо знамена свої рідні
Кричиш прилюдно розп'ясти?!

Хіба не сам ти, бувши юним
Душою, палко їм моливсь,
Під ними йшов проти комуни,
За волю краю свого бивсь?!

Хіба не ти в полках Петлюри
Пройшов Вітчизну з краю в край,
Як ураган, як помсти буря
В душі ховаючи відчай?

А потім?! Потім як Іуда,
Покинув, зрадив ти, утік
І в каятті себе бив в груди,
Щоб кат „невільні юні блуди“
І все простив тобі навік!

За гріш продався ти, за слово .
Нужденне ката проміняв
Свої пісні такі чудові,
Серця якими хвилював .

Вдавав сліпго на руїнах,
Мовчав глухим, немов не чув :
Стогнала тяжко як Україна
В своїй глибокій домовині,
В кайданах, кат в які закув !

Ти весь втонув в п'янкім тумані
Гучних бенкетів і розпуст
На святах рильських і бажанів,
Де ще раз вимовив : — клянусь !

Байстрюче підлий України,
Лакею „красної Москви“,
Попавши в зрадну зграю, й кині
Святині рідні ганьбиш ти !

Ти сам обдурений словами
Катів своїх. Безтямний сам !
Ми ж горді власними шляхами,
Для нас вершини, слава нам !

Ніхто нічим нас не одурить,
Ми не підкупні у боях,
Бо завш Вітчизни біль бандурить
У наших праведних серцях !

Ти, хлібопрохачу, каліко
Душі, і совісти, й ума !
Невже ж доскону так, довіку
Тебе манити буде тьма !

Нащо продажними піснями
З другими хвалиш страшний час?
Нащо сталінськими рабами
Зробить ви хочете і нас?!

Та хай! Ми вам не покорились,
І не повірили вам ми,
І хоч над нами ви глумились —
Ми все знесли, і б'ємось, як бились,
Із сказом вашої чуми!

Порив в серцях в нас до свободи
Пала, як вогнище, ввесь час,
Тяжкі страждання нам народу,
Його вели ми в дні негоди,
Його ніхто не зрадить з нас!

Знамена ті, які ти кинув,
Ми вдруге гордо підняли,
І скрізь: по горах і долинах.
В степах квітучих Батьківщини
За волю змаг ми почали!

В'ємо усіх, хто тільки хоче
В свої кайдани нас скувати,
Хто нам несе холодні ночі
І в них нас прагне розіп'яти!

Вагання ми уже не знаєм,
Не блудем ми серед доріг
Громади поступ наш лунає,
І не страшні нам бурі й сніг!

Затям собі, Іудо клятий,
І так скажи за нас усіх,
Що всіх, хто кинув рідну Матір
На попіл спалить страшний грім!

Той грім близький!, він незабаром
Схитне планети і світи —
І від його тяжкої кари
Ніяк, нікуди не втекти!

Тоді й тебе із бажанами
Візьмуть на той правдивий суд:
Презирством й полум'ям догани
Уста народні оплюють!

Отож, не вчіть, не звіть, не кличте
Вернутись нас із кияттям,
Бо ми клястись не вмієм двічі,
Бо нам байдужі смерті стрічі
За вільне, сонячне життя!

Не нам, не нам назад вернутись, —
Наш День встає, наш День гряде!
Нарід пригноблений, закутий
Його в палкім благанні жде!

І тільки ми в той день врятуєм
Вітчизну зоряну свою
І приведем її святую
На свято Волі, що в бою
Своею кров'ю ми купуєм!

* * *

ПІСНЯ ПОВСТАНЦІВ.

Не розбійники ми, хоч живем у лісах
І хоч темная ніч у нас мати, —
До Втічизни пала в нас любов у серцях
І ненависть клекоче до ката!

Не страшіть вороги
Нас словами погроз —
Гордо ми ідемо,
З вами славно б'ємось!

Наша правда свята, вона сонцем горить
Нам на наших повстанчих знаменах,
Лиш для неї клялися до смерти ми жити
І з шляхів цих ніколи не звернем!

Не страшіть вороги
Нас словами погроз —
Горно ми ідемо,
З вами славно б'ємось!

Наші сурми гримлять, мов весняні громи,
По широких українських просторах
На їх клич щодень множаться наші ряди —
Марно, марно лютує наш ворог!

Не страшіть вороги
Нас словами погроз —
Гордо ми ідемо,
З вами славно б'ємось!

Ще відплатим катам! Ще по рідних степах
Із піснями пройдем бойовими!
Не розбійники ж ми, хоч живем у лісах —
Ми повстанці — сини України!

Не страшіть вороги
Нас словами погроз —
Гордо ми ідемо,
З вами славно б'ємось!

* * *

ПІСНЯ — МАРШ „МЕСНИКІВ“

Лав наших залізних нічим не здолати,
Нас крик не лякає ворожих атак:
У нас попереду син дальних Карпатів
Наш друг-командир Залізник.

В нім воля сталева,
Він наш командир!
Із ним ми, як леви,
Як бурі, як вир!

Не нам вже носити покірно окови,
Терпіти знущання жахливих катів, —
До рідного краю моря в нас любови,
Завзяття й відвага орлів!

Не нас на руїнах
П'янитимуть сні! —
Борці України,
Ми волі сини!

Зійшлись звидусіль ми у дні ці кроваві,
Хай довго матуся, чи дівчина жде, —
Бо нас командир Залізник з громом слави
Побідно усюди веде.

В нім воля сталеза,
Він наш командир!
Із ним ми, як леви,
Як бурі, як вир!

Із ним бойових ми знамен не огудем
І разом з другими походом грізним
Вкраїні державність навіки здсбудем,
І славу ми вибором з ним!

Не нас на руїнах
П'янитимуть сми! —
Борці України,
Ми волі сини!

* * *

І ЗНОВУ ВІТЕР . . .

І знову вітер прудко лине,
Гугнявить голосно кругом!
Чогось свіжна ця хуртовина
Степовим пахне спорином.

Піднятий комір . . . Схилі плечі,
В руках російський карабін .
Позаду -- згасний бурний вечір
Позаду -- слід і тиха тінь .

А перед очима -- синь безмежжя,
Ясного вітру дикий тан . . .
Іду, як долі вперта стежа,
Іду і кланяюсь степам!

* * *

ДРУГОВІ.

Завзяттям гірського орла
Ти перегриз свої кайдани,
Збагнув всі кривди і всі зла,
Відчув її столітні рани.

І ще тоді, як гот новий
Кричав про згубу духа степу
Ти взяв у руки меч святий
І звівсь сміливістю Мазепи.

Йшов сам в страшнім сполосі днів
Й так вперто вів їх за собою —
Багато вже твоїх слідів
Луна піснями в цім завсюю.

Та ще не всю загладь широт
Прийшов катам присудом смерти, —
Веди ж ряди Ярем і Гонт
Далі грізно так і вперто!

Залізнякам же другим стань,
Я буду лірником величчя
Твоїх боїв і цих змагань
До котрих нас і чизна кланче!

НЕ МОЖЕ БУТИ . . .

Не може ж так быть !

П. Тичина .

Не може бути, щоб в страшний цей час
Вона лиш судоржилась в муці,
Щоб проти згуб не підвелась
Грозою світлих революцій !

Не може быть, щоб лєнінський варвар
Закатував її в полоні ! —
(Хіба не бачила татар,
Жорстоких турків чи монголів?! .)

Не може быть, щоб синя шир степів
Забула вже, як Січ боролась,
Ходу Богданових полків,
Мазепи гнів, Петлюри голос !

О, ні, не быть ! Не быть так, щоб Вона
Лиш тяжко судорожилась в муці —
Ще вся її широчина
Дихне грозою революцій !

СНІГ РИПИТЬ . . .

Сніг рипить під впертими ногами
Вітер щоки шалістю пече . . .
Так спокусно далеч мене манить,
Така буйність в поглядах очей!

Вже давно в душі немає туги
Знов її ніколи не зрости . . .
Так спішусь тепер, неначе вдруге
Не прийдеться степом цим іти!

Наче все, що є на цих дорогах
Почуттям не смію не зайняти! —
Так покійно стелиться під ноги
Степова засніжена глдь!

* * *

РОЗХРИСТАНА ПОРИВАМИ ВІТРІВ.

Розхристана поривами вітрів,
Освітлена загравами пожегів
Призналась Ти очам моїм
Кривавим жахом глуму й карі.

О, скільки ран, яке ятріння язв,
Який печальний вид Твого обличчя! —
Ідеш шляхом трагічних назв
Уже не роки, а сторіччя.

Залюблена в пахучий чернозем
Ти стережеш його серпом і плугом
І тільки марши про Едем,
І тільки стогнеш в муках туги.

Доволі вже! Збунтуйся, перекуй
Серпи, плуги в гармати й шаблі! —
Від чорних згуб себе врятуй —
Кати Твої давно ослабли.

Не дай себе розхрістувать вітрам,
Освітлювать страховищам пожарів! . . .
О, розгорнись моїм очам
Степовим подивом і чаром!

* * *

БАРАБАНЬ ВИТАНЦЬОВУЙ . . .

Барабань, витанцьовуй просторами вітре,
Роздмуховуй пожари солом'яних хат!
Досить в тиші холодній нам тугою сквіти,
Досить нам у пітьмі мовчазливо вмирать!

Хай побачать світи згубу нашого краю,
Хай пожаром кричить наш натхненний протест,
Хай почують, як славно за волю вмираєм
І за свій дорогий чорноземовий степ!

Не дамо більше рук своїх скути в кайдани,
На поталу катам більш себе не дамо,
Не одурять тепер нас густими словами
І на полі змагань від утоми не вснемо.

Досить вже нам Полтав, Гайдамаччин, Базарів,
Гей, доволі трагедій, проклять і зітхань! —
Роздмуховуй же, вітре, пекельні пожари,
Витанцьовуй в просторах, шуми, барабань!

ХТО СКАЗАВ . . .

Хто сказав, що сьогодні гріхом є кохати,
У цілунках жагучих себе забувати?
Я ще більше кохаю цю далеч крилату,
Пориваюся вітром її обнімать!

Ще палкіше люблю ці дзвінки хуртовини —
Вони рідні мені своїм бунтом грізним,
Хай далеко Дніпро і степи Полтавщини,
Та і тут лунав крик колись княжих дружин!

Але й тут йшли побідно Богданові раті
І свистали у січах козацькі шаблі,
Тут Петлюри полки боронились завзято,
Тут ті ж самі слова, і журба, і пісні.

Нехай тут не така синя широч простору,
Хай піски і ліси, гірка цвіль по горах,
Та я сьогодні іду в завірюху як вчора,
Непохитно стою в неблаганних боях!

Сіра далеч тремтить.. По сніжинах не зм'ятеш
Та звабливо і легко в розгоні ступать,
Хто сказав, що сьогодні гріхом є кохати,
Рідну Землю жагуче за все цілувать!

О, ГОДІ, ДОСИТЬ!

О, годі, досить! Гріх і сором
Рабами скутими стоять! —
Метіллю дишуть знов простори
И жертвенно кров'ю знов горять.

Давно пора покинуть найми
И блукання тихе серед тьми
І в цю метіль, в це тепле сяйво
Дороги згулені найти.

Сліпі — прозрійте! Гляньте, всюди
Червоно тиниться наш слід,
А перед нами — наші суди
І слава соняшна побід!

За нами, в бурі, в хуртовині!
Маршом збороти люту ніч, —
І щасний день для Батьківщини
Підняти прапором сторіччя!

О, годі, досить! Гріх і сором
Рабми skutими стоять! —
Метіллю дишуть знов простори,
Маршами нашими дуднять!

*

*

*

З М І С Т

	стор.
1. На розпутьях хистких	3
2. Знову віють сніги	4
3. Вольшевікам	6
4. Ув устах моїх	8
5. Матері	9
6. За хмарами місяць	13
7. Києву	14
8. Пахне далеч	16
9. Карабін я закинув	18
10. Пригадую	20
11. В нас шлях один	22
12. Лист до поета	24
13. Відповіді	26
(Другого дня	27
14. О, знаю сам	30
15. Після маршу заснув	32
16. Хочу карою Гонті	34
17. Як сьогодні	36
18. Уперед	38
19. Серце пам'яттю тепле	41
20. Бурунє вечір	44
21. Так люблю	46
22. Нічний етюд	47
23. Володимирі Сосюрі	48
24. Пісня повстанців	54
25. Пісня — марш „Месників“	56
26. І знову вечір	58
27. Другові	59

